

Metody wywoływania głosek dzieli się na fonetyczne i mechaniczne (Kania 1968, 2001a, 271-278).

Metody fonetyczne polegają na tym, że punktem wyjścia dla brakującego dźwięku jest inny, prawidłowo realizowany dźwięk, który należy przekształcić, np.: przedłużając go, łącząc dwa dźwięki, wymawiając wielokrotnie i szybko itp.

Metody mechaniczne są pomocne w rozpoczynaniu pracy od ułożenia narządów mowy, co można osiągnąć poprzez objaśnienie ich układu w jamie ustnej, pokazywanie właściwego układu lub mechaniczne ich układanie, np. szpatułką.

Seplenienie

Szereg s – z – c - dz

S

S jest spółgłoską przedniojęzykowo-zębową, szczelinową, bezdźwięczną.

Język leży płasko za dolnymi zębami (jak przy a); zęby zbliżone, wargi rozchylone, spłaszczone przylegają do zębów; zęby widoczne.

Występuje przed wszystkimi samogłoskami z wyjątkiem i. Wymawiana jest w nagłosie, śródgłosie i wygłosie. Głoska pojawia się pod koniec 3 roku życia.

Przy seplenieniu międzyzębowym – jeśli w ten sposób są wymawiane trzy szeregi głosek: s, z, c, dz; ś, ź, ć, dź; sz, ż, cz, dż – rozpoczynamy ćwiczenia od sz, aby nauczyć dziecko trzymania języka za górnymi zębami. Gdybyśmy rozpoczęli od wywoływania s, dziecko nie wyczułoby różnicy w położeniu języka, nie zdałoby sobie sprawy z tego, czy wysuwa go między zęby, czy nie.

Przy międzyzębowym wymawianiu głoski s polecamy dziecku, żeby ułożyło język za dolnymi zębami, nie opierając go jednak o zęby, czubek języka położyć nisko. W tej pozycji powinniśmy otrzymać czysty dźwięk.

Przy seplenieniu bocznym rozpoczynamy ćwiczenia od s. Łatwiej wtedy jest skierować strumień powietrza. Stosując ćwiczenia w dmuchaniu wprost, polecamy dziecku rozchylić usta i oprzeć czubek języka o dolne zęby. Język jest wybrzuszony. Górne zęby lekko dotykają powierzchni języka. Aby wytworzył się rowek na języku, wymawiamy początkowo t.

Dziecko sprawdza na ręce strumień powietrza. Następnie, przedłużając t, otrzymujemy c, a przedłużając z kolei c, uzyskujemy s. (dla urozmaicenia możemy dmuchać do wody przez rurkę plastikową).

Początkowo, przedłużając ts, potem bez pomocniczego t, staramy się uzyskać ściszone, delikatne dmuchanie s. Do czasu uzyskania czystego s poprzez ts, nie wolno używać polecenia „powiedz s”, gdyż dziecko powraca do starego sposobu, tj. dmuchania bocznego. Pamiętajmy przy tym, aby zęby coraz bardziej zbliżały się do siebie.

Spółgłoskę s wywołujemy najpierw w izolacji, a kiedy jest prawidłowa, to z samogłoskami.

Nie spieszymy się i nie pomijamy kolejnych ćwiczeń. Głoska s musi być dobrze utrwalona, gdyż jest ona podstawą całego szeregu: s, z, c, dz.

Głoskę s, ćwiczoną w różnych pozycjach w wyrazie, początkowo przedłużamy, np. sssala, kossa, lass, ssstołek, passsta.

Z

Z jest spółgłoską przedniojęzykowo-zębową, szczelinową, dźwięczną.

Występuje przed wszystkimi samogłoskami z wyjątkiem i. Ulega ubezdźwięcznianiu w wygłosie (gaz=gas). oraz w śródgłosie przed spółgłoskami bezdźwięcznymi (np. żelazko=żelasko). Układ języka i warg jak przy wymowie głoski s. Strumień powietrza słabszy, gdyż część powietrza została zużyta na drgania strun głosowych.

Głoska z ulega takim samym zniekształceniom jak s, czyli może być wymawiana międzyzębowo, bocznie, bywa też wymawiana jak ż, ź lub bezdźwięcznie.

Jeśli głoska s została nauczona prawidłowo, wtedy z głoską z nie ma kłopotu.

C

C jest spółgłoską przedniojęzykowo-zębową, zwarto-szczelinową, bezdźwięczną. Wymawiana jest przed przed wszystkimi samogłoskami z wyjątkiem i, występuje w nagłosie, śródgłosie i w wygłosie wyrazu.

W wymowie dziecka pojawia się około 3 roku życia. Ulega tym samym zniekształceniom, co głoski s i z. jeśli głoski s i z są już prawidłowo wymawiane, zwykle głoska c pojawia się samoistnie.

W przypadku trudności z wywołaniem jej, polecamy dziecku wymawiać początkowo t (wargi i zęby jak przy s, z), dodając przedłużone s (tsss), następnie powoli skracamy s i wycofujemy się z t, aż przejdziemy do wymowy c. Strumień powietrza odczuwalny na ręce będzie przerywany, a nie ciągły jak przy s.

DZ

Dz jest spółgłoską przedniojęzykowo-zębową, zwarto-szczelinową, dźwięczną.

Układ języka i warg jest jak przy głoskach s,z,c. Dlatego pojawia się samoistnie po wyćwiczeniu w/w głosek.

Ulega zniekształceniu jak inne głoski z tego szeregu.

Utrwalanie szeregu s – z – c - dz

Np.:

Na ulicy stoi stary samochód.

Celinka ma niebieską sukienkę.

W misce jest sałata.

Pod miedzą siedzą zające.

Na półce stoją zabawki.

Jacek wraca ze sklepu.

Zosia ogląda zachód słońca.

Wozy wiozą zboże do miasta.

Na stoliku stoi dzbanek.

Z daleka słysząc dzwony.

Chłopiec stoi przy samochodzie.

LAS

Dzieci wchodzą do lasu. Są ciche i skupione. Będą obserwować życie lasu. Co widzą, słyszą i czują? Muszą odpowiedzieć na pytanie: Co tu się dzieje? A dużo tu się dzieje. Drzewa szumią, liście szeleszczą, ptaki śpiewają. Słysząc stukanie dzięcioła, a nawet szczekanie psa. Co tu robi pies? Do lasu nie wolno mu wchodzić.